

Adjunct-burgemeester Vanminsel van Zolder over de veteranen van Napoleon in zijn gemeente, 1815

Rombout Nijssen

Nadat Napoleon gedurende ruim tien jaar een groot deel van Europa zijn wil had weten op te leggen, kreeg hij in oktober 1813 in Leipzig een zware nederlaag tegen de verzamelde legers van zijn tegenstanders te verwerken. Daarop zag hij zich in eerste instantie verplicht zijn leger binnen de grenzen van het oude Frankrijk terug te trekken. Vervolgens moest hij op 31 maart 1814 de ultieme vernedering slikken, toen geallieerde legers onder leiding van de Russische tsaar zelfs Parijs bezetten.

Deze gebeurtenissen werkten door tot in de kleinste dorpen. De invoering van de dienstplicht had er immers voor gezorgd dat in de voorgaande jaren jongemannen uit al onze dorpen en steden dienst hadden moeten nemen in het Franse leger. In de lente van 1814 werd wat van de Franse legers overbleef grotendeels ontbonden, en de mannen die de Napoleontische oorlogen overleefd hadden mochten weer naar huis. Velen zullen wellicht graag weer naar huis gegaan zijn, maar voor anderen – die jarenlang in een soms prestigieuze functie in het Franse leger Europa doorkruist hadden en van de ene overwinning naar de andere geleid waren – was het een harde dobber om in hun thuisdorp een nieuw leven te moeten beginnen.

Bestuurlijke veranderingen

Ondertussen was op 11 april 1814 het Verdrag van Fontainebleau ondertekend. Daarin zag de Franse keizer af van zijn troon en werd vastgelegd dat hij zich zou terugtrekken op het eiland Elba.

Ten aanzien van de gebieden die de Franse legers sinds de Revolutie veroverd hadden, werd een maand later, in het Verdrag van Parijs van 30 mei 1814 tussen Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Pruisen, Rusland en Oostenrijk overeengekomen dat de grenzen van Frankrijk zouden worden teruggebracht naar de situatie van 1 januari 1792. Ten noorden van Frankrijk zou een nieuw koninkrijk ingericht worden, waarvan de grenzen later, in Wenen, zouden

vastgesteld worden. In eerste instantie werden de voormalige Nederlandse gebieden samengebracht in een nieuw koninkrijk, het Koninkrijk der Nederlanden, terwijl de gebieden die nu België uitmaken, sinds de verdrijving van de Franse legers uit dit gebied verdeeld waren over drie *général-gouvernements*: het generaal-gouvernement België, dat de huidige provincies West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Henegouwen, Vlaams- en Waals Brabant, Antwerpen en Namen bevatte, het generaal-gouvernement van de Nederrijn, dat de voormalige Franse departementen van de Nedermaas, van de Roer en van de Ourthe – en dus ook de huidige provincies Limburg en Luik – bevatte, en het generaal-gouvernement van de Middenrijn, dat de voormalige departementen van de Wouden (Luxemburg), van Rijn en Moesel, van de Saar en van Mont-Tonnerre of Donnersberg bevatte. Deze gebieden werden bestuurd door gouverneurs-generaal, bijgestaan door een voorlopige regering. Aan het hoofd van de besturen in ieder voormalig departement stond een regeringscommissaris, waarvan de opdracht vergelijkbaar is met die van onze provinciegouverneurs.

Vanaf 1 augustus 1814 werd Willem van Oranje – die al koning was van de noordelijke Nederlanden – ook gouverneur-generaal van het generaal-gouvernement België, zodat hij de eenmaking in het Koninkrijk der Nederlanden kon voorbereiden. Voor onze provincie is het nog van belang te vermelden dat het generaal-gouvernement België op 20 augustus 1814 uitgebreid werd met de gebieden van de departementen van de Ourthe en van de Nedermaas die ten westen van de Maas lagen, waaronder het huidige Belgisch Limburg.

Je kan een land maar goed besturen als je het goed kent, zo wisten Willem van Oranje en zijn regering, en één van de dingen die de regering graag wilde weten was hoeveel veteranen uit de legers van Napoleon er waren, en waar die woonden. De Franse legers waren nadat Napoleon verslagen was grotendeels ontbonden, maar voor veel soldaten betekende de reis van de plaats waar zij zich bevonden toen hun eenheid werd ontbonden naar hun woonplaats een hele opgave en een echt avontuur. De meesten deden er maanden over om weer thuis te geraken.

Het is in dat verband dat regeringscommissaris Van Panhuys, van het op de linker Maasoever gelegen deel van het departement van de Nedermaas, op 3 oktober 1814 in een omzendbrief aan de burgemeesters in zijn ambtsgebied vroeg hem maandelijks een lijst te bezorgen van de voormalige soldaten uit het Franse leger die weer in hun thuisgemeente aangekomen waren. De lijsten die hem toegestuurd werden worden nu bewaard in het Regionaal Historisch Centrum in Maastricht¹. Weinig burgemeesters dienden getrouw iedere maand een lijst in, en omdat concrete richtlijnen voor de opmaak van de lijsten ontbraken, was eenvormigheid ver te zoeken. Op die manier was het voor de medewerkers van Van Panhuys moeilijk om een systematisch overzicht van de stand van zaken op te maken.

In maart van het volgende jaar werd juiste informatie over de veteranen nog belangrijker. Napoleon had immers op 1 maart 1815 weer voet aan wal gezet in Frankrijk, en wist na een zegetocht van drie weken op 20 maart Parijs te bereiken en er de touwtjes weer in handen

DÉPARTEMENT
DE LA
MEUSE-INFÉRIEURE.

GOVERNEMENT GÉNÉRAL DE LA BELGIQUE.

Hasselt, le 3 Octobre 1814.

CIRCULAIRE.

N.º 9.

LE COMMISSAIRE DU GOUVERNEMENT,

à Messieurs les Maires Du Département
de la Meuse-inférieure (Rive gauche.)

MESSIEURS,

J'É vous invite à me transmettre de suite la liste des militaires retirés du service de France et rentrés dans leurs foyers jusqu'au 30 Septembre dernier, et à m'envoyer un pareil état à l'expiration de chaque mois.

Je vous serai obligé, Messieurs, de l'exactitude que vous mettrez à me transmettre les renseignements que je réclame.

J'ai l'honneur de vous assurer de ma parfaite considération.

VAN PANHUYS.

De omzendbrief van regeringscommissaris Van Panhuys, 3 oktober 1814.

te nemen. De bestuurders van de landen die de coalitie gevormd hadden die Napoleon een jaar eerder verslagen had, en meer nog de bestuurders van de bevrijde gebieden, waren onzeker over wat de toekomst zou brengen. Wat zouden Napoleons bedoelingen zijn? Zou hij – nu de Fransen zich blijkbaar zo gewillig weer rond hem geschaard hadden – opnieuw plannen ontwikkelen om zijn macht ook buiten Frankrijk uit te breiden? En hoe zat het met de loyaliteit van zijn voormalige soldaten? Zouden de mannen die een jaar geleden naar huis gestuurd waren bereid zijn de wapens opnieuw op te nemen voor hun voormalige keizer? En waar zaten die veteranen eigenlijk? Hoe hadden zij zich geïntegreerd in hun oude woonplaats?

DÉPARTEMENT
DE LA
Meuse - inférieure.

G O U V E R N E M E N T
DE LA BELGIQUE.

*Militaires ren-
trés du service
étranger.*

Hasselt, le 31 Mars, 1815.

CIRCULAIRE

N.º 60.

*Le Commissaire du Gouvernement
de la Belgique,*

A MM. les Maires du Département.

M E S S I E U R S ,

J'AI remarqué que les états qui m'ont été transmis relativement aux Militaires Belges rentrés du service des Puissances étrangères, ne présentaient point l'uniformité que cet objet exige. J'ai cru essentiel de suppléer à ce défaut de concordance en traçant un modèle uniforme, que vous trouverez ci-joint, et dans la rédaction duquel je vous recommande beaucoup d'exactitude.

Vous voudrez donc bien me faire parvenir pour le 15 du mois prochain, terme de rigueur, un tableau pareil à celui ci-contre, dans lequel vous porterez tant les Militaires qui ont déjà figurés dans les états précédemment envoyés, que ceux arrivant dans vos

De omzendbrief van secretaris-generaal Ferdinand de Macar, 31 maart 1815.

Om een antwoord te krijgen op die vragen liet Van Panhuys op 31 maart 1815 zijn secretaris-generaal Ferdinand de Macar een tweede omzendbrief naar de burgemeesters sturen, waarin hij hen opdroeg hem tegen 15 april een overzicht te bezorgen van de voormalige militairen die weer thuis waren. Deze keer moesten niet alleen de veteranen van het Franse leger, maar alle voormalige militairen *rentrés du service des puissances étrangères* in de lijst opgenomen worden. Geleerd door de ervaring, en met het oog op de eenvormigheid van de informatie die aan de regeringscommissaris bezorgd moest worden, werd deze keer een modelformulier bij de omzendbrief gevoegd. In de weken daarna togen de gemeentebesturen aan het werk, en tegen 15 april waren de formulieren uit zo goed als alle gemeenten in de lokalen van het regeringscommissariaat in Hasselt aangekomen.

Los van de bedoelingen waarmee deze lijsten van veteranen destijds werden opgesteld, bieden zij vandaag een goed overzicht van het aantal voormalige *soldaten van Napoleon* in de Limburgse dorpen en steden in de lente van 1815². Ook de lijst die door de *adjoint au maire* of de adjunct van de burgemeester van Zolder op 12 april 1815 werd opgesteld en vervolgens aan de regeringscommissaris bezorgd werd, bleef bewaard.

Jonge veteranen

Uit maart 1816 bleven bevolkingsstaten van de dorpen in het voormalige departement van de Nedermaas bewaard³. Zij leren ons dat Zolder toen 2045 inwoners telde. Daarvan waren er 40 die adjunct-burgemeester Vanminsel in april 1815 als veteranen uit de legers van Napoleon beschouwde. Naast 35 mannen die in Zolder geboren waren, nam hij ook 5 mannen die zich nadat zij het Franse leger verlaten hadden in Zolder gevestigd hadden, in zijn lijst op. Mogelijk waren er ook soldaten uit Zolder die zich na hun diensttijd elders gevestigd hadden. Zij komen op deze lijst niet voor.

Er waren grote verschillen in de aantallen dienstjaren van de veteranen. Twee van hen, Pierre Jean Joris en Lambert Kelchtermans, waren volgens hun adjunct-burgemeester amper 1 maand in dienst toen zij weer naar huis gestuurd werden. Jean Pierre Gevers was 7 maanden in dienst bij het 95ste Linierregiment toen hij naar huis mocht. In totaal waren zeven veteranen uit Zolder niet langer dan 1 jaar in het leger geweest. De meesten van hen behoorden tot de jongste leeftijdscategorieën, en waren in 1793 of 1794 geboren. Gezien hun leeftijd mogen we er van uit gaan dat zij pas in 1813 en 1814 in dienst gegaan zijn, toen het Franse leger zich al terugtrok, en dat zij van de omstandigheden van de aftocht gebruik gemaakt hebben om terug naar huis te keren. Anderzijds waren er mannen als François Biets, Pierre Jean Deferme en de 40-jarige Jean Gijbels, die 11 à 12 jaar als soldaat van het ene naar het andere slagveld gemarcheerd hadden, én hadden dat weten te overleven. Gijbels had overigens, evenals Jordan Vanderluyden, zowel in het Franse als in het Engelse leger gediend.

Gegevens over de veteranen

Naam	Geboorte- plaats	Geboortedatum	Leeftijd	Mogendheid waarvoor hij gediend heeft	Diensttijd
Biets, Jordan	Zolder	7 juli 1779	36	Frankrijk	9 jaar
Biets, François	Zolder	30 november 1781	34	Frankrijk	11 jaar en 7 maanden
Claes, Jean	Lummen	18 februari 1794	21	Frankrijk	13 maanden
Coolen, Arnold	Zolder	1792	23	Frankrijk	2 jaar en 6 maanden
Corthouts, Guillaume	Zolder	12 januari 1792	23	Frankrijk	18 maanden
Deckers, Jean Mathieu	Zolder	27 oktober 1783	32	Frankrijk	9 jaar en 6 maanden
Deferme, Pierre Jean	Zolder	9 februari 1780	35	Frankrijk	12 jaar
Droogmans, Jean Michel	Zolder	16 april 1790	25	Frankrijk	5 jaar en 5 maanden
Feytongs, Guillaume	Zolder	21 februari 1793	22	Frankrijk	14 maanden
Feytongs, Jean Guillaume	Schulen	13 maart 1794	21	Frankrijk	14 maanden
Gevers, Pierre Jean	Zolder	14 april 1794	21	Frankrijk	7 maanden
Gijbels, Jean	Zolder	17 juni 1775	40	Frankrijk en Engeland	11 jaar en 6 maanden
Hendrix, George	Zolder	21 september 1791	24	Frankrijk	14 maanden
Hermans, Pierre Jean	Zolder	23 februari 1793	22	Frankrijk	15 maanden en half
Joris, Pierre Jean	Zolder	21 november 1793	22	Frankrijk	1 maand
Kellen, Gille Zolder	22 augustus 1783		32	Frankrijk	9 jaar
Kellen, Pierre	Zolder	7 augustus 1787	28	Frankrijk	8 jaar
Kelchtermans, Lambert	Zolder	25 maart 1794	21	Frankrijk	1 maand
Kelchtermans, Pierre	Zolder	3 juni 1789	26	Frankrijk	5 jaar
Mangelschots, Henri Joseph	Zolder	16 november 1793	22	Frankrijk	14 maanden
Maris, Chretien	Zolder	27 april 1793	22	Frankrijk	15 maanden
Maris, Jean	Zolder	13 januari 1788	27	Frankrijk	7 jaar en 3 maanden
Meykens, Jean François	Zolder	22 juli 1792	23	Frankrijk	11 maanden
Moris, Pierre Jacque	Zolder	21 september 1786	29	Frankrijk	7 jaar
Morren, Henri	Zolder	28 mei 1793	22	Frankrijk	16 maanden
Mullens, Charle	Zolder	9 januari 1787	28	Frankrijk	8 jaar
Poelmans, Jean Michel	Zolder	10 augustus 1789	26	Frankrijk	6 jaar en 5 maanden
Poelmans, Martin	Zolder	30 januari 1792	23	Frankrijk	2 jaar en 6 maanden

volgens de lijsten uit april 1815

Wapen	Graad	Beroep	Reden waarom hij het leger heeft verlaten	gedrag
artillerie	soldaat	landbouwer	Naar huis gestuurd	goed
Portugal	soldaat	dagloner	Naar huis gestuurd	goed
95ste Linieregiment	soldaat	landbouwer	Naar huis gestuurd	goed
88ste Linieregiment	soldaat	knecht	Krijgsgevangen genomen door de Pruisen	goed
72ste Linieregiment	soldaat	landbouwer	Naar huis gestuurd	goed
20ste Regiment Dragoners	brigadier	dagloner	Met verlof gestuurd	goed
2de Vreemdelingenregiment	soldaat	knecht	Met marsbevel naar huis gestuurd	goed
grendadier 3de Linieregiment	soldaat	landbouwer	Naar huis gestuurd	goed
131ste Linieregiment	soldaat	knecht	Naar huis gestuurd	goed
95ste Linieregiment	soldaat	knecht	Naar huis gestuurd	goed
95ste Linieregiment	soldaat	landbouwer	Met verlof gestuurd	goed
Hannovers Legioen	soldaat	dagloner	Door de Engelsen met verlof gestuurd	goed
8ste Regiment Huzaren	husaar	landbouwer	Naar huis gestuurd	goed
79ste Linieregiment	soldaat	knecht	Naar huis gestuurd	goed
3de Regiment Jagers te Voet	soldaat	landbouwer	Ziek thuis gebleven, met toelating van de onderprefect	goed
Keizerlijke Garde (7 jaar) en 124ste Linieregiment	luitenant	landbouwer	Thuis gebleven met toelating	goed
7de Bevoorradingsregiment	soldaat	landbouwer	Met verlof gestuurd	goed
11de Linieregiment	soldaat	dagloner	Naar huis gestuurd	goed
4de Regiment kanonniërs	korporaal	dagloner	Met definitief verlof gestuurd	goed
72ste Linieregiment	tamboer	knecht	Naar huis gestuurd	goed
72ste Linieregiment	soldaat	landbouwer	Naar huis gestuurd	goed
4de Regiment Jagers te Voet	soldaat	landbouwer	Met definitief verlof gestuurd	goed
155ste Linieregiment	soldaat	landbouwer	Naar huis gestuurd	goed
48ste Regiment Grenadiërs	soldaat	landbouwer	Met verlof gestuurd	goed
72ste Linieregiment	soldaat	knecht	Naar huis gestuurd	goed
54ste Linieregiment	soldaat	landbouwer	Naar huis gestuurd	goed
6de Regiment Artillerie	soldaat	dagloner	Met de nodige papieren naar huis gestuurd	goed
146ste Linieregiment	soldaat	landbouwer	Krijgsgevangen genomen door de Russen en door hen naar huis gestuurd	goed

Poelmans, Pierre Gerard	Zolder	13 april 1792	23	Frankrijk	2 jaar en 2 maanden
Pollers, George	Zolder	22 juni 1792	23	Frankrijk	2 jaar en 6 maanden
Raymaekers, Pierre	Zolder	18 maart 1794	21	Frankrijk	1 jaar
Renders, Paul	Koersel	31 maart 1784	30	Frankrijk	8 jaar en 9 maanden
Renders, Pierre Jean	Zolder	5 mei 1786	29	Frankrijk	8 jaar en 4 maanden
Schroyen, Florent	Zolder	5 april 1786	29	Frankrijk	8 jaar en 4 maanden
Smeets, Pierre Jean	Zolder	24 juni 1792	23	Frankrijk	13 maanden en half
Stalmans, Jean Joseph	departement Samber en Maas	6 maart 1792	23	Frankrijk	2 jaar en 6 maanden
Vanderluyden, Jordan	Zolder	23 februari 1792	23	Frankrijk en Engeland	2 jaar
Vanderijdt, Mathieu	Kermt	7 januari 1788	27	Frankrijk	1 jaar en 9 maanden
Vanhamel, Henri	Zolder	3 maart 1782	33	Frankrijk	8 jaar en 8 maanden
Willems, Pierre Joseph	Zolder	8 februari 1789	26	Frankrijk	11 maanden en half

Van de veertig veteranen in Zolder waren er 23 die minder dan 3 jaar bij het Franse leger geweest waren. Twintig van hen waren 21 à 23 jaar oud, en behoorden dus tot de laatste lichteningen, die na het begin van de veldtocht naar Rusland in dienst gegaan waren. Tegenover 20 veteranen van de drie lichteningen die na het begin van de desastreuze veldtocht naar Rusland in dienst gegaan waren, stonden er 20 uit al de oudere lichteningen samen. Het is opvallend hoe weinig veteranen die voor de veldtocht naar Rusland in dienst gegaan waren de Napoleontische oorlogen overleefd hebben.

De mannen uit de jongste leeftijdscategorieën, die in 1815 21 en 22 jaar oud waren, en wellicht ook een deel van de 23-jarigen, waren na de nederlaag in Leipzig ingelijfd, en hadden slechts een stuk van de terugtocht richting Frankrijk meegemaakt. Het waren vooral de veteranen die in 1815 24 jaar en ouder waren, die op de grote Europese slagvelden van de Napoleontische tijd gevochten hadden.

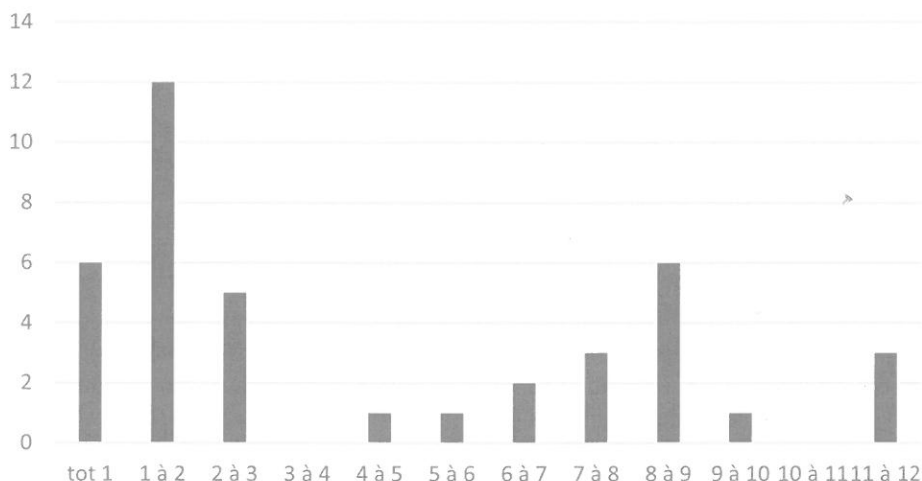
Anders dan de burgemeesters van andere gemeenten⁴, vermeldde Vanminsel voor geen enkele van de oud-militairen in zijn gemeente dat hij uit het leger gedeserteerd was. Allen waren - al dan niet met verlof - uit het leger naar huis gestuurd. Van twee hierboven vermelde soldaten noteerde hij dat zij nadat zij het Franse leger verlaten hadden, in Engelse

Adjunct-burgemeester Vanminsel van Zolder over de veteranen van Napoleon

46ste Linieregiment	soldaat	knecht	Gewond aan de linkerhand en het linkerbeen	goed
4de Bataillon Sapeurs	korporaal	landbouwer	Naar huis gestuurd	goed
95ste Linieregiment	soldaat	knecht	Naar huis gestuurd	goed
Jagers te Paard	soldaat	knecht	Met definitief verlof gestuurd	goed
48ste Regiment	soldaat	knecht	Krijgsgevangen genomen door de Russen, gewond aan de linkervoet	goed
102de Linieregiment	sergeant-majoor	landbouwer	Krijgsgevangen genomen door de Pruisen, gewond aan de linkerarm	goed
72ste Linieregiment	soldaat	dagloner	Naar huis gestuurd	goed
11de Regiment Kurassiers	soldaat	dagloner	Naar huis gestuurd	goed
	soldaat	timmerman	Met verlof gestuurd door de Engelsen	goed
146ste Linieregiment	soldaat	knecht	Naar huis gestuurd	goed
48ste Regiment	soldaat	kleermaker	Met verlof gestuurd, gewond aan de rechterhand	goed
99ste Linieregiment	soldaat	schrijnwerkersgast	Naar huis gestuurd	goed

Dienstjaren van de veteranen in 1815

dienst gegaan waren. Arnold Coolen en sergeant-majoor Florent Schroyen waren door het Pruisische leger gevangen genomen, en Martin Poelmans en Pierre Jean Renders hadden een tijd in Russische krijgsgevangenschap doorgebracht voordat ook zij naar huis gestuurd waren.

Tien veteranen in Zolder hadden meer dan 8 jaar in het leger achter de rug. Zij hadden tijdens hun volwassen leven weinig anders gekend dan het kazerneleven, de eindeloze marsen door vijandig gebied tot in de uithoeken van Europa, en de onvoorstelbaar bloedige veldslagen.

Van de meeste veteranen wist de adjunct-burgemeester welke functie zij in het leger hadden uitgeoefend of bij welk *wapen* zij gestreden hadden. 23 van hen hadden als gewone infanterist of fuselier in een linieregiment gevochten, terwijl Jean Michel Droogmans en Pierre Jacques Moris - die respectievelijk ruim 5 en 7 jaar dienst hadden - tot een meer prestigieuze grenadierseenheid hadden behoord. Pierre Jean Joris en Jean Maris waren als soldaten in een regiment Jagers te Voet ook infanteristen. Gille Kellen, die 9 jaren dienst op de teller had, was ook een infanterist. Hij had het in het leger verder geschopt dan de andere mannen uit Zolder. Niet alleen was hij na 2 jaar in het 124ste Linieregiment overgestapt naar de bijzonder prestigieuze Keizerlijke garde, maar hij was ook de enige veteraan van zijn dorp die het als luitenant tot officier gebracht had. Jean Mathieu Deckers maakte deel uit van het 20ste Regiment dragonders, een eenheid die zich te paard verplaatste maar te voet vocht, en die ook bij de infanterie gerekend werd. George Hendrix was huzaar geweest, en hoorde bij de lichte cavalerie, terwijl Jean Joseph Stalmans bij de zwaarder bewapende

kurassiers gevochten had. Paul Renders had als Jager te Paard jarenlang verkenningstaken uitgevoerd. Jordan Biets, Pierre Kelchtermans en Jean Michel Poelmans hadden bij de artillerie gevochten. George Pollers maakte deel uit van een bataillon *sapeurs*, en behoorde tot de genie. Pierre Kellen had zich verdienstelijk gemaakt bij een eenheid die voor de bevoorrading van het leger instond. Over Jordan Vanderluyden wist Vanminsel niet te melden wat zijn taak in het leger geweest was, maar hij wist wel dat hij na een tijd in het Franse leger gediend te hebben, zich bij het Engelse leger had aangesloten. Hetzelfde was het geval voor Jean Gijbels. Hij had zich aangesloten bij het *Hannovers Legioen*, een eenheid die bij de aanvang vooral bestond uit soldaten uit het Duitse vorstendom Hannover, dat voordat het door Napoleon veroverd werd aan het Engelse koningshuis toebehoorde. Over François Biets, die maar liefst 11 jaar en 7 maanden in het Franse leger gediend had, wist Vanminsel dat hij tot het bezettingsleger in Portugal had behoord.

De adjunct-burgemeester kende ook de beroepen die de teruggekeerde militairen in zijn dorp uitoefenden. Jordan Vanderluyden was timmerman geworden, Pierre Joseph Willems was schrijnwerkersgast en Henri Vanhamel maakte zich nuttig als kleermaker. Voorts telde hij onder de veteranen in zijn gemeente zeventien landbouwers en twaalf knechten. Wellicht bedoelde hij met *landbouwers* mannen die zelf een boerderijtje uitbaatten of die meewerkten op de boerderij van hun familie, terwijl *knechten* op andermans boerderij werkten. Voorts telde hij acht *dagloners*. Terwijl de mannen die als hoeveknecht aan de slag konden een betrekkelijke bestaanszekerheid hadden weten te verwerven, was dat anno 1815 voor dagloners niet het geval. Onder hen waren de 34-jarige François Biets die in Portugal gediend had, de 40-jarige Jean Gijbels die ook ruim 11 jaar oorlog voeren achter de rug had, en de 32-jarige Jean Mathieu Deckers. Deze laatste had 9 en een half jaar met het Franse leger in alle hoeken van Europa de dienst uitgemaakt, en had het tot brigadier bij de dragonders gebracht. Na de nederlaag van Napoleon in Leipzig in oktober 1813, de smadelijke aftocht richting Parijs, de vernedering van de troonsafstand van zijn keizer en diens verbanning naar Elba, moest Jean Mathieu Deckers in 1815 op zijn 32ste als dagloner in Zolder her en der op de boerderijen om werk gaan schooien. Ook Lambert Kelchtermans, Pierre Jean Smeets, Pierre Kelchtermans, Jean Michel Poelmans en Jean Joseph Stalmans - die laatste had enkele jaren lang voor rekening van Napoleon als kurassier door Europa getrokken - leefden in 1815 van dag in dag. In de perioden dat het veld geploegd of ingezaaid moest worden, in de hooitijd, in de oogsttijd en gedurende een aantal weken in de winter, als het graan gedorst werd, was er wellicht wel werk te vinden voor deze mannen. Even vaak echter zal er in hun dorp niet voor ieder van hen werk te vinden geweest zijn ...

Samenvattend

In 1816 telde Zolder 2045 inwoners, waarvan er in april 1815 40 veteranen waren uit de legers van Napoleon. Bijna 2 % van de bevolking, of 4 % van de mannelijke bevolking, of nog - ruw geschat - ruim 6 % van de volwassen mannen, had in het Franse leger gediend. De veteranen vormden in april 1815 in Zolder geen overgroot, maar toch een betekenisvol deel van de bevolking. De helft van hen was in dienst gegaan na midden 1812, na het begin van de catastrofale veldtocht naar Rusland. De anderen waren langer in dienst geweest en hadden mogelijk de veldtocht naar Rusland meegemaakt.

Hoewel de lijst die adjunct-burgemeesters Vanminsel opstelde een goed beeld geeft van het aantal, de leeftijd en het wedervaren van de veteranen tot 12 april 1815, blijven veel vragen onbeantwoord. Wat hebben deze mannen later nog van hun leven gemaakt? En hoeveel mannen uit Zolder vochten in de jaren 1795-1814 in het Franse leger, en keerden niet terug? Waar zijn zij achtergebleven? Wie zijn gesneuveld?

- 1 Regionaal Historisch Centrum Limburg in Maastricht, *Archief van het provinciaal bestuur van Limburg*, nr. 122. Met veel dank aan de heer Julien Daenen, die ons op het bestaan van deze reeksen wees.
- 2 Regionaal Historisch Centrum Limburg in Maastricht, *Archief van het provinciaal bestuur van Limburg*, nr. 123 en 124.
- 3 Regionaal Historisch Centrum Limburg in Maastricht, *Archief van het provinciaal bestuur van Limburg*, nr. 6888.
- 4 Regionaal Historisch Centrum Limburg in Maastricht, *Archief van het provinciaal bestuur van Limburg*, nr. 123 en 124.

Adres van de auteur:

Rijksarchief
Bampslaan 4
3500 Hsselt